אמר ליה הויא עשרין גריוי משחיה ולא הואי אלא חמיסרא אתא לקמיה דאביי אמר ליה [א]סברת וקבילת והתנן פחות משתות הגיעו עד שתות ינכה הני מילי היכא דלא קים ליה בגוה אבל היכא דקים ליה בגוה סבר וקביל והא עשרין אמר לי אמר ליה [ב]דעדיפא כעשרין תניא ר' יוסי אומר [ג]האחין שחלקו כיון שעלה גורל לאחד מהן קנו כולם מ"ט אמר ר' אלעזר כתחלת ארץ ישראל מה תחלה בגורל אף כאן בגורל אי מה להלן בקלפי ואורים ותומים אף כאן בקלפי ואורים ותומים אמר רב אשי בההוא הנאה דקא צייתי להדדי גמרי ומקנו להדדי: איתמר [ד]שני אחין שחלקו ובא להן אח ממדינת הים רב אמר [ה]בטלה מחלוקת ושמואל אמר מקמצין אמר ליה רבא לרב נחמן לרב דאמר בטלה מחלוקת אלמא הדר דינא אלא מעתה הני בי תלתא דקיימי [ו]ואזול בי תרי מינייהו ופלוג הכי נמי דבטלה מחלוקת הכי השתא התם נחיתי אדעתא דבי תלתא מעיקרא הכא לא נחיתי אדעתא דבי תלתא מעיקרא אמר ליה רב פפא לאביי לשמואל דאמר מקמצין למימרא דקם דינא [ז]והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו כור בשלשים אני מוכר לך יכול לחזור בו אפילו בסאה האחרונה כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה

התם

והא עשרים אמר לי. ולדעת כן אמר לי כך שישלים לי הפחת משדה אחר או ינכה לי מן הדמים דלדעת כן אמר לי עשרים שהוא עצמו היה סבור דהויא כ' ועל מנת להשלים לי מדת כ' אמר לי עשרים: **א"ל.** אביי מאי למימר לך דהאי דקאמר כ' לא לתת לך כ' שהרי גם הוא היה יודע שאין בשדה אלא חמיסר אלא דעדיפא כעשרין של שדה אחר אמר לך ולהשביח מקחו אמר כן: **תניא ר' יוסי אומר כו'.** איירי דאיירי במתני' במוכר קרקע לחבירו במדה ומלא יותר מכדי מדתו דמחזיר ולא אמרינן בטל המכר נקט נמי להך דאיתמר לקמן שני אחין שחלקו ובא להן אח דקאמר שמואל מקמצין מחזיר את מה שיש לו יותר דומיא דמתני' ואגב גררא דההיא קתני ברישא הך ברייתא לאשמועינן דחלוקה בגורל קניא דעלה פליגי רב ושמואל היכא דחלקו ובא להן אח דדמיא להך דר' יוסי שלא עלה הגורל לכולן: **האחין שחלקו.** ביררו שנים ושלשה חלקין שוין ואח"כ יפילו גורלות וה"ה לשותפין: **כיון שעלה כו'.** שנפל הגורל על אחד מהם והוברר חלקו: **קנו כולן.** כלומר זה קנה לגמרי בגורל ולא יוכלו לחזור בו ואם הם שנים זה קנה חלקו שנפל עליו הגורל וגם חבירו קנה דעל מי יפול גורל שני כי אם על השני ואם ג' אותו שנפל לו הגורל קנה חלקו והשנים קנו בין שניהם שני החלקים לחלוק ביניהם כל שעה שירצו אף לחלוק בענין אחר ואחר כך יפילו גורלות ומיהו היכא דנפל הגורל לכולן פשיטא דקנו כולן ואע"ג דלא אחזוק כל אחד בשלו דכיון דמוחזקין ועומדין הן כולן בכל הקרקע אין הגורל מקנה להן כלום אלא מברר לכל אחד חלקו המגיעו (ולא שנא קרקע ולא שנא מטלטלין כיון שעלה הגורל לזה קנה חברו כמו כן חלקו המגיעו מיד בלא נפילת גורל דהא לא מפליג גמרא בין מקרקעי למטלטלין הכא מידי): **מ"ט.** במאי קנו הרי לא נפל גורל ולא החזיקו כל אחד בשלו עדיין דאי אחזוק מאי למימרא: **בקלפי ואורים ותומים.** כדאמרינן ביש נוחלין (לקמן דף קכב.) אלעזר מלובש אורים ותומים ויהושע וכל ישראל עומדין לפניו קלפי של שבטים וקלפי של תחומין מונחין לפניו והיה מכוין ברוח הקודש כו': **אמר רב אשי.** לעולם כתחלת ארץ ישראל קונה גורל ודקשיא לך אי מה להלן כו' היינו טעמא דלא צריך כולי האי משום דגמרי בלבב שלם ומקנו למי שיעלה הגורל מיד מהני גמר דעתם עם הגורל באורים ותומים דמהני אפילו היכא דלא גמרי ומקנו דבההיא הנאה דצייתי להדדי ונשמעין זה לזה לחלוק בגורל כדי שיטול כל אחד חלקו בפני עצמו דאינן חפצים עוד בשותפות הלכך אין רוצין שיהא עוד עכוב בדבר וגמרו ומקנו אהדדי. כן זקוק אני לפרש שהרי אין כתוב בספרים אלא אמר רב אשי הלכך לא בא לסתור טעמו של ר' אלעזר אלא לתרצו: **שני אחין שחלקו.** קרקעות: **בטלה מחלוקת.** ויחלקו לכתחלה בשלשה חלקים ובגורל דהי נמי דנפל גורל לאחד מהן קנו כולן הני מילי היכא דחלקו כראוי אבל היכא דכל אחד נטל יותר מחלקו חלוקה בטעות הוא והדרא: **מקמצין.** נוטל כל אחד שליש מחלקו ונותנין לזה כגון שירשו שש שדות ונטלו זה שלש וזה שלש ובא להן אח זה נותן לו שדה אחת וזה נותן לו שדה אחת הרי לכל אחד שני שדות והכל שוים: **הדר דינא.** כלומר חוזרת החלוקה בשביל שנטלו חלקם שלא מדעת את השלישי: **אלא מעתה הני בי תלתא.** אחין או שותפין דקיימי ואזול בי תרי מינייהו ופלוג בלא ידיעת השלישי בשלשה חלקים בפני שלשה בית דין הדיוטות כדאמרי' באלו מציאות (ב"מ דף לג.): **הכי נמי דבטלה מחלוקת.** כשיבא השלישי ויאמר איני חפץ בהך חלוקה בתמיה. מהכא שמעינן דפשיטא להו דתלתא אחים או תלתא שותפין אי נמי תרי אחי או תרי שותפי כדמוכח באלו מציאות (שם דף לא:) באיסור ורב ספרא דעבוד עיסקא בהדי הדדי והלך רב ספרא ופלג באפי תרי כו' ופלג חד בלא דעתא דחבריה וכגון דפלג בלא דעתא דחבריה באפי תלתא ואית ליה סהדי דפלג כדאמרינן באלו מציאות מתקיים החלוקה ואין חבירו יכול לערער עליה ואם חלק שלא בפני בית דין לא כלום הוא ומה שהשביחו הנכסים השביחו לאמצע. והני מילי מידי דצריך שומא אבל חלוקת מעות דלא צריך שומא אין צריך לחלוק בפני ב"ד: **אדעתא דבי תלתא.** בשלשה חלקים חלקו הכל דמטי לכל חד חלק הראוי לו הלכך לדעתו לא חיישינן דאילו הוה הכא נמי הוה פליג בגורל אבל הכא דאגלאי מילתא לבסוף דנטל יותר מדאי טעות הוא ובטלה מחלוקת: **ולשמואל דאמר מקמצין אלמא קם דינא.** דכל מי שנוטל דבר הראוי לו אלא שאינו נוטל כשיעור הראוי לו אלא יותר וה"ה לפחות קאמר שמואל דמאי דתפיס תפיס אי הכי אמאי אמר שמואל יכול לחזור בו מוכר ואפילו בסאה אחרונה ומוציא מיד הלוקח כ"ט סאין שבאו כבר לידו ואמאי הא כיון דהוה ראוי ליטול כור כדאמרי' ליה מוכר במה שזוכה כבר יזכה אף על גב דלא בא לידו כשיעור הראוי לו אלא לאו שמע מינה דהדר דינא היכא דנטל יותר כלעיל וקשיא דשמואל אדשמואל:

ומשני

ושמואל אמר מקמצין. פ"ה שיתן לו כל אחד שליש ויחלקו ומשמע מתוך פירושו שלא בגורל וקשה דלמה יגרע הוא שהם נטלו בגורל והם יתנו מה שירצו בלא גורל ולימא להו מעלינן להו בנכסי דבר מריון (א) וקי"ל כרב יוסף בפ"ק (לעיל דף יג: ושם) ואפי' בגורל אין לו להטיל עם כל אחד ואחד בפני עצמו אלא עם שניהם יחד כדי שיפול לו חלק בבת אחת אלא מפרש ר"י מקמצים כגון אם יש להן שלש שדות ולקחו כל אחד שדה והשלישית חלקו וכשבא אחיהם יפילו גורל על כל השדות וכאיזה שיפול גורלו יזכה ולענין זה לא בטלה מחלוקת שאם יפול השדה השלישית לחלקו זכו הראשונים בחלקם כמו שהיו הראשונים מתחלה ואפילו נפל לו שדה שהיה של אחד מהן מכל מקום לא יחלוקו כל המותר אלא שדה שלישית שהיה מחלה לזה ומחלה לזה יהיה כבתחלה ושדה שניה יחלוקו וכן הני (ב) בר תלת דקיימי ואזול תרי מינייהו ופלוג פירוש כשנפל לזה שדה ולזה שדה ושדה שלישית נשארה כשיבא שלישי יפילו גורל על הכל ואם יפול אותו שדה הנשאר לחלקו זכו הראשונים בחלקם ולא כפ"ה דמועלת חלוקתם לגמרי אף לשלישי ואע"ג דפלוג בלא דעתיה ומה שהביא ראיה מינה ראיה דהתם במטלטלין אבל במקרקעי דשייך קפידא ברוחות אין אחד יכול לחלוק בלא דעת חברו כדאמרינן באלמנה ניזונת (כתובות דף ק. ושם) יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן כו' משמע התם דאי לאו משום מה כח בית דין יפה הוה אמינא אע"ג דלא טעו הגדילו יכולין למחות ברוחות והכא דלא שייך מה כח ב"ד יפה למה לא יוכל למחות כי פלג חד בלא דעתא דחבריה ומיהו לפר"י דמפרש התם דנוטלין להן חלק יפה בלא גורל קאמר לא קשיא מידי לפ"ה דאי לאו מה כח ב"ד יפה לא הוה מהני בלא גורל אבל בגורל מהני ואפילו בלא מה כח ב"ד יפה [חולקין] ואפילו לפירוש ר"ת דע"י גורל קאמר איכא למימר דהתם ודאי שיתומין קטנים ואין אחד מהן תובע לחלוק אי לאו מה כח ב"ד יפה היו יכולין למחות אבל אם אחד מהן גדול ותובע לחלוק כי הכא בלא כח ב"ד יפה חולקין ד):

ובא

עין משפט נר מצוה

כט א ב מיי' פכ"ח מהל' מכירה הל' יג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רית סעיף טו:
ל ג מיי' פ"ב מהל' שכנים הלכה יא ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קעג סעיף ב:
לא ד מיי' פ"י מהל' נחלות הל' א סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סימן קעה סעיף ג:

רבינו גרשום

הגיעו: משחה. מדתה: והאנן תנן פחות משתות הגיעו עד שתות ינכה. והכא קא חסר רובע: מר קים ליה בגויה. דלא הויא כ' אלא חמיסר: דעדיפא כעשרים. כי היכי דקרקע אחרות של כ' הכי נמי הא שויא כעשרים דשפירא היא: כיון שעלה גורל לאחד מהן. אע"ג דעדיין לא עלה לאידך הגיעו ולא אפשר בחזרה: בקלפי. ארגז שמצניעין שם הגורלות: דקא צייתי להדדי. למיפלג בגורל: גמרי ומקני להדדי. אע"ג דאידך לא עלה גורלו קנה זה מזה: רב אמר בטלה מחלוקת. כלומר אותה מחלוקת שחלקו בטלה ליחלוק כדמעיקר' ויחלוקו בשוה: ושמואל אמר מקמצין. כל אחד מחלקו ויתנו לו עד שיהא חלקו גדול כחלק אחד מהם: הנהו בי תלתא. אחין או שותפין דקמו ואזלו בי תרי מינייהו. שלא בפני השלישי ופלגי: התם. ודאי לא בטלה מחלוקת (התם) דכי נחתי אדעתא דבי תלתא נחתי לחלק ג' חלקים לפלגי בשוה אבל הכא לא נחיתי אדעתא דבי תלתא ומשום הכי בטלה מחלוקת: אלמא קם דינא. כלומר כל מה שחלקו מקויים הוא ולא אפשר בחזרה: אפילו בסאה אחרונה. ואם איתא דקם דינא אמאי מצי למיהדר ביה והא אתני ליה הכור שלם:

מסורת הש"ס

א) [כ"ק ט.], ב) צ"ל ואזיל חד כ"ה בפי"א. רש"ל, ג) לעיל פו: קה. [ב"מ קב:], ד) [וע"ע תוס' גיטין לג. ד"ה כ"ל].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ושמואל וכו' דקיימא לן וכו' כמו שהיו מתחלה כצ"ל ותיבת הראשונים נמחק: (ב) בא"ד וכן הני בי תלתא דקיימי ואזול בי תרי:

מוסף רש"י

כור בשלשים אני מוכר לך. צריך היה לו למעות כנגד דמי הכור ולא נתכוין שיהא זה קונה פחות מכור ולא יותר מכור אלא כור בשלמות מקנה לו לא פחות ולא יותר, הלכך אם משך ואע"פ שפסק ואפילו ברשות לוקח וכליו של לוקח לא קנה עד שיהא הכור מדוד כולו, דהכא מדידה מעכבא הואיל והקפיד במכירה שאין מכור ויותר מכור, ומשום הכי יכול לחזור בו מכל המכירה, אפילו כשמדד לו כ"ט סאין חוזר הוא כל זמן שלא נמדד סאה אחרונה, ואע"פ שמשך הכ"ט סאין אינה משיכה מעלית, דכור זה חד מקח הוא ועד דמשיך כוליה לא קני כדאמרינן בפרק הזהב (מח.) דהיכא דמכר לו חמור בפרה וטלה ומשך את הפרה ולא משך את הטלה שניהם יכולין לחזור בהם משום דלא הוי משיכה מעלייתא (לעיל פו: ובשו"ת ב"מ קמ.). ראשון ראשון קנה. כיון דאו"ל סאה בסלע כל סאה וסאה הוה ליה חד מקח ומשיכת כל אחת קונה (ב"מ קב:) שכל אחד מכירה בפני עצמו היא וכגון דהויא מדה דלוקח וכיסמנת, דקני ליה כליו, א"נ ברשות מוכר וכגון דאו"ל מעיקרא יקנה לך כליך ברשותי (לעיל פו.).